

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.sof@regeringskansliet.se

Remissvar över utkast till lagrådsremiss För barns rättigheter och trygghet – en ny lag om omhändertagande för vård av unga (dnr S2025/02039)

Inledande kommentarer

SiS vill inledningsvis påtala att utkastet till lagrådsremiss är mycket omfattande och har remitterats med mycket kort svarstid som spänt över en jul- och nyårshelg. Förslagen i utkastet innehåller principiellt viktiga frågor om bl.a. grunderna för tvångsvård av barn och unga och bygger på fem olika betänkanden och promemorior. Ett av de underliggande betänkandena, Att omhändertar barn och unga (SOU 2025:38), har inte remitterats (utkastet s. 96).

Det pågående reformarbetet inom den sociala barn- och ungdomsvården har de senaste åren varit mycket omfattande. Att förslag från fem olika utredningar behandlas samtidigt i ett utkast till lagrådsremiss som skickas ut med mycket kort svarstid för med sig stora utmaningar med att analysera de samlade förslagen. På den korta tid som stått till buds har SiS därför enbart haft möjlighet att analysera de förslag som bedöms ha en direkt påverkan på SiS verksamhet.

Avsnitt 26.1

SiS tillstyrker förslaget till att reglera de särskilda befogenheterna i en ny lag om särskilda befogenheter för den statliga barn- och ungdomsvården. SiS ser mycket positivt på att myndighetens befogenheter regleras i en egen lag som får en tydlig struktur och ett modernt språk.

Avsnitt 26.2.4

SiS instämmer i den bedömning som görs i utkastet att nuvarande bestämmelse, som innebär att barnets eller den unges inställning så långt det är möjligt ska klarläggas på annat sätt när han eller hon inte framför sina åsikter, inte ska föras över till den nya

Statens institutionsstyrelse

lagen. SiS anser i likhet med vad som förs fram i den allmänna motiveringen att det är en rättighet, och inte någon skyldighet, för barnet eller den unge att uttrycka sina åsikter.

Avsnitt 26.2.5

SiS tillstyrker förslaget om att den nuvarande bestämmelsen om att barnet eller den unge ska få relevant information ska föras över till den nya lagen, med tillägget att informationen ska ges kontinuerligt och vara anpassad till barnets eller den unges individuella situation. SiS anser att detta får anses utgöra ett förtydligande av vad som redan gäller då det ligger i linje med tidigare förarbetsuttalanden.

Avsnitt 26.2.6

SiS tillstyrker att det ska förtydligas att information om beslut och hur beslut överklagas är relevant information som ska lämnas till barnet eller den unge, om det inte är uppenbart obehövt. Detta får anses utgöra ett förtydligande av vad som redan gäller enligt 33 § förvaltningslagen (2017:900).

Avsnitt 26.4.1

SiS tillstyrker förslaget om att den nuvarande uppräkningsdelen av bestämmelsen om proportionalitet tas bort. Att proportionalitetsprincipen gäller generellt följer redan av 2 kap. 21 § regeringsformen samt av praxis från Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna och från EU-domstolen. Motsvarande formulering används i 18 b § lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård där uppräkningsdelen inte heller förekommer. SiS instämmer i de uttalanden som görs i utkastet om att det inte framstår som ändamålsenligt att ange specifika bestämmelser om särskilda befogenheter där principen är tillämplig, eftersom principen är tillämplig vid alla särskilda befogenheter när det är möjligt att göra en sådan avvägning.

Avsnitt 26.6

SiS tillstyrker förslaget att kroppsvisitation och ytlig kroppsbesiktning, med undantag för sådan som genomförs av en läkare eller legitimerad sjuksköterska, inte mot barnets eller den unges vilja ska få genomföras eller bevittnas av någon av motsatt kön om inte barnet eller den unge har andra önskemål. SiS har i remissvar över betänkandet För barn och unga i samhällsvård (SOU 2023:66) yttrat sig över ett liknande förslag där SiS tillstyrkte utredningens förslag men ansåg att förslaget borde kompletteras med ett undantag för läkare och legitimerad sjuksköterska. SiS gör ingen

annan bedömning nu utan ser mycket positivt på att myndighetens synpunkter om undantag för läkare och legitimerad sjuksköterska har tagits om hand.

Avsnitt 26.7.2

SiS tillstyrker förslaget om att bestämmelsen om vård i enskildhet ska förtydligas så att det uttryckligen framgår av bestämmelsen att vård i enskildhet inte innebär ett förbud mot att tillfälligt träffa andra placerade barn och unga, t.ex. genom att mer sporadiskt delta under behandlingsaktiviteter, dagsutflykter eller i skolundervisning tillsammans med personal. Förslaget möjliggör för SiS att, med beaktande av proportionalitetsprincipen, arbeta med vårdformen vård i enskildhet på ett mera individanpassat sätt. SiS vill därför särskilt framhålla vikten av att förslaget genomförs.

Avsnitt 26.7.4

SiS tillstyrker förslaget om att bestämmelsen om vård på låsbar enhet ändras så att begreppet "eller på något annat sätt inrättad för särskilt noggrann tillsyn" tas bort. SiS har inte och har inte haft några andra enheter än låsbara som är inrättade för särskilt noggrann tillsyn och som träffas av nuvarande bestämmelse om vård på låsbar enhet. SiS anser även att begreppet "inrättad för särskilt noggrann tillsyn" kan förväxlas med att det ska finnas särskilda ungdomshem för unga som behöver stå under särskilt noggrann tillsyn (se 12 § första stycket LVU och 15 kap. 1 § i den föreslagna lagen om omhändertagande för vård av barn och unga). Mot den bakgrunden anser SiS att det är mycket positivt att begreppet tas bort från bestämmelsen om vård på låsbar enhet.

Avsnitt 26.10.2

SiS tillstyrker förslaget om att ett offentligt biträde ska förordnas även för ett barn som har fyllt 15 år och en ung person när barnet eller den unge uttrycker en vilja att överklaga beslut som innebär inskränkningar i rörelsefriheten. SiS har yttrat sig över ett liknande förslag, men med något annan utformning, i betänkandet Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen (SOU 2023:40). SiS såg då positivt på förslaget men förde bl.a. fram att förslaget, som det då var utformat, kunde vara administrativt betungande. I utkastet till lagrådsremiss föreslås nu att offentligt biträde ska förordnas för ett barn som har fyllt 15 år eller en ung person när barnet eller den unge *uttrycker en vilja att överklaga* ett beslut om vård på låsbar enhet, avskildhet i anslutning till dygnsvilan, avskildhet på grund av eget uppträdande och vård i enskildhet. SiS anser att förslaget, som det nu är utformat, är ändamålsenligt och motiverat av rättssäkerhetsskäl. SiS anser dock att förslaget medför ökad administration för myndigheten, t.ex. ökad mängd överklaganden, fler kontakter med domstolarna och utökad dokumentationsskyldighet, även om det i sig inte talar mot att förslaget genomförs.

SiS vill dock återigen föra fram att myndigheten anser att barn och unga som verkställer sluten ungdomsvård bör ha samma rättigheter som barn och unga som vårdas enligt LVU. SiS anser därför att förslagen även bör gälla barn och unga som verkställer sluten ungdomsvård.

Avsnitt 26.10.5

SiS tillstyrker förslagen om att det ska förtydligas att barn som är under 15 år, utan särskild företrädare, får ansöka om att ett offentligt biträde ska förordnas för honom eller henne och att SiS skyndsamt ska lämna över en sådan ansökan till förvaltningsrätten. SiS tillstyrker även att det förtydligas att SiS, när behov av offentligt biträde uppkommer, skyndsamt ska anmäla detta till förvaltningsrätten.

Avsnitt 31.2

När det gäller förslaget om att nuvarande bestämmelse om omhändertagande för vård på grund av eget beteende ska kompletteras med "något annat destruktivt beteende" instämmer SiS i den bedömning som gjorts att det sannolikt inte innebär något annat än en marginell ökning av antalet ärenden och mål enligt LVU. SiS anser dock att det behöver följas vilken effekt den nya grunden får för myndigheten.

SiS instämmer inte i den bedömning som görs i utkastet att förslagen om utökad rätt till offentligt biträde inte innebär ökade kostnader för SiS. SiS anser att de ekonomiska konsekvenserna för myndigheten till följd av den ökade administration som förslagen för med sig behöver belysas i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören Elisabet Åbjörnsson Hollmark. I den slutliga handläggningen har överdirektören Caroline Oredsson, ekonomidirektören Annika Andersson Ribbing, forsknings- och utvecklingsdirektören Jenny Kärrholm, rättschefen Eleonore Källstrand Nord, sektionschefen Erla Thorisdottir och enhetschefen Susanna Åhgren deltagit. Föredragande har varit juristen Charlotte Lönnheim.

Elisabet Åbjörnsson Hollmark